

A background image showing a business meeting. In the foreground, a person's hands are seen pointing at a document on a table. The document contains a bar chart and a pie chart. In the background, several people in business suits are seated around the table, engaged in discussion. The overall scene is professional and focused on business analysis.

Inovirani (četvrti)

PREDLOG MJERA UPCG

za podršku privredi

UNIJA POSLODAVACA
CRNE GORE
MONTENEGRIN EMPLOYERS FEDERATION

Podgorica, decembar 2020. god

www.poslodavci.org

INOVIRANI (četvrti)

PREDLOG MJERA UPCG ZA PODRŠKU PRIVREDI

U odgovoru na COVID-19 pandemiju, Unija poslodavaca Crne Gore (UPCG) je svoje djelovanje u proteklih deset mjeseci fokusirala na aktivnosti podrške održivosti privrednih subjekata i očuvanju radnih mjesta, odnosno na mjere suzbijanja posljedica zdravstvene krize na privredu što uključuje i brojne, konkretne zahtjeve UPCG upućene resornim ministarstvima i drugim nadležnim institucijama u Crnoj Gori. Prepoznajući kritičnost trenutka i opasnosti kojima privredni subjekti mogu biti izloženi, UPCG je u proteklom periodu sačinila i tri poziciona dokumenta koja počivaju na realnim potrebama i očekivanjima privrednika, a sadrže predloge velikog broja mjera (opštih i sektorskih) koje su u nadležnosti centralne i lokalnih vlasti i potrebno ih je preduzeti u cilju stabilizacije privrede. Radi se o prvom, drugom i trećem Predlogu mjera UO UPCG za podršku privredi koje je Unija poslodavaca pravovremeno dostavila Vladi Crne Gore i Nacionalnom koordinacionom tijelu (NKT), i to: 17. marta, 2. aprila i 17. maja 2020. godine.

Iako je jedan broj naših značajnijih predloga i inicijativa upućenih NKT-u i resornim ministarstvima prihvaćen te kao takav uključen i u ekonomske pakete vladinih mjera koji su u međuvremenu donijeti, vjerujemo da ima prostora očekivanjima da Vlada Crne Gore razmotri i ostale naše predloge kako bi, u granicama realnih mogućnosti, u što skorije vrijeme ponudila nova rješenja koja će doprinijeti oporavku i daljem razvoju privrede i dati najbolje efekte po ukupnu ekonomiju zemlje.

Mala i srednja preduzeća su uvijek predstavljala zdravi dio crnogorske privrede. Ipak, novonastale okolnosti izazvane COVID-19 ukazale su i na njihovu osjetljivost na vanredne udare, zbog čega su ona teže podnijela krizu i pokazala manju sposobnost prilagođavanja novonastalim okolnostima. Ovo je činjenica koje naročito moramo biti svjesni u fazi oporavka privrede, uz svo uvažavanje postojećih strukturnih problema i reformskih procesa koji su u toku (i treba ih dodatno intezivirati), a koji treba da rezultiraju stvaranjem stabilnog biznis ambijenta koji je podsticajan za razvoj konkurentne i inovativne ekonomije, otporne na ovakve i slične spoljne šokove.

Usljed uvođenja pretjeranih mjera na početku epidemije (kada smo imali jako mali broj zaraženih korona virusom), te potpune zabrane rada osnovnim - pretežno uslužnim djelatnostima (trgovina, turizam, ugostiteljstvo, saobraćaj, predškolske ustanove, event industrija i mnoge druge oblasti), taj segment crnogorske privrede nepotrebno je doveden u stanje nelikvidnosti i borbe za opstanak. Neobjašnjivim mjerama, kako u trenutku donošenja odluka, tako i kasnije - prilikom zatvaranja granica u toku cijele turističke sezone, zadat je dodatni udarac već oslabljenim kompanijama i preduzetnicima. Posljedice toga bile su ekonomska iscrpljenost velikog broja privrednih subjekata, dodatna zaduženja (onih koji su to bar donekle mogli priuštiti) koja se nemaju čime otplaćivati, izrazito redukovanje poslovnih aktivnosti, gašenje značajnog broja kompanija i otpuštanje sve većeg broja zaposlenih..

Iako preduzećima predstoji dug i trnovit put do stabilizacije poslovanja, znatno teži i kompleksniji od onog nakon krize iz 2008. godine, moramo biti svjesni da je crnogorska privreda i prije izbivanja

epidemije COVID-19 bila veoma ranjiva, a da se nastupanjem krize ionako složena situacija dodatno iskomplikovala, poremetila redovan tok ekonomskih aktivnosti i dovela do ozbiljnih poremećaja. Na to ukazuju i podaci iz prvog istraživanja Unije (realizovano u aprilu t.g.), a potom i iz drugog istraživanja koje je UPCG realizovala u toku oktobra 2020. godine, na uzorku od 312 preduzeća (sve kategorije privrednih subjekata, iz cijele Crne Gore), a uz podršku Međunarodne organizacije rada (ILO). Prema rezultatima ovog novog istraživanja UPCG, procjena čak 90% privrednika je da će im prihodi ostvareni ove godine biti niži od onih iz 2019. godine. Dalje, ocjena 34,1% ispitanika je da su, u poređenju sa istim periodom prošle godine, zabilježili pad poslovnih prihoda na nivou od 21% do 40%, dok je pad prihoda u visini od 41% do 60% prijavilo 21,5% učesnika našeg istraživanja. Konačno, procjena 30,5% ispitanih preduzeća je da su im ovogodišnji prihodi, u odnosu na prošlogodišnje, manji za preko 61%. Samo 14% ispitanika je navelo da je ostvarilo prihode manje za 20% u odnosu na one iz 2019. god. Kada je u pitanju sektor turizma, preko 50% ispitanih privrednika navodi pad prihoda veći od 80% u poređenju sa istim periodom prošle godine. Istraživanje pokazuje i da je 44% privrednika ocijenilo da će im za oporavak poslovanja biti potrebno više od godinu dana, dok 40% smatra da će im za to trebati 6-12 mjeseci. Kada su u pitanju nova radna mjesta, najveći broj ispitanika (71%) u naredna 3-4 mjeseca ne planira nova zapošljavanja. Sa druge strane, čak 75,64% privrednika navodi da u narednom periodu ne planira otpuštanja zaposlenih zbog posljedica krize COVID-19, dok je 24,36% ispitanika odgovorilo suprotno. Konačno, rezultati pokazuju da je procjena 61% ispitanika, u odnosu na ukupan broj privrednika koji najavljuju moguća otpuštanja zaposlenih (24,36%), da će broj zaposlenih biti smanjen za najviše 20%.

Navedeni podaci jasno ukazuju da je teško, pa čak i nerealno očekivati da će sve negativne posljedice prekida ili značajno smanjenog obima poslovnih aktivnosti nestati sa završetkom epidemije koronavirusa. Ovo posebno ako imamo u vidu dostupne informacije po kojima je, još u prvom talasu krize (prema podacima iz 1. istraživanja UPCG), čak 51% privrednih subjekata navelo da ne posjeduje sopstvene izvore finansiranja koji bi im pomogli da ublaže efekte novonastale situacije, dok je za 29% privrednika takva podrška moguća jedino kroz kreditno zaduženje.

Poznato je da je UPCG svih prethodnih mjeseci insistirala na tome da se zdravstvena i ekonomska kriza moraju istovremeno rješavati. Zbog situacije koju nisu proizveli već im je nametnuta, ne može se očekivati da privrednici ispunjavaju svoje obaveze u istom obimu kao u redovnim okolnostima. Sad je vrijeme da se privredi pomogne, kako bi se rasteretila, oporavila i ponovo stala na noge, osigurala kontinuitet poslovanja, a time i dalji razvoj koji će omogućiti ne samo sigurnost radnih mjesta, već i nova zapošljavanja i nove prihode državi.

Stoga, UPCG očekuje da će novi paket podrške Vlade Crne Gore biti donijeti u što kraćem roku, te da će sadržati adekvatna rješenja i mjere koje će biti efikasne, kreirane u skladu sa iskazanim potrebama privrede, a uz minimalne birokratske procedure i jasne kriterijume.

A – Urgentne mjere

1. Neophodno je u najkraćem roku formirati garantni fond u iznosu od 100 miliona eura, kako bi se obezbijedile garancije države od najmanje 70% iznosa kredita privrednim subjektima koji su usljed epidemije i uvođenja privremenih mjera imali pad prihoda veći od 30%, što bi stvorilo uslove da poslovne banke mogu kreirati povoljnije kreditne linije, sa lakšim pristupom kreditima i nižim kamatnim stopama.
 - Garancije Vlade Crne Gore i CBCG, za plasmane IRF-a i poslovnih banaka, treba opredjeljivati srazmjerno tržišnom učešću svake pojedine banke u Crnoj Gori, uz istovremeno ograničenje da tako date garancije ne mogu iznositi više od 40% ukupnog plasmana banke;
 - Maksimalan pojedinačan iznos kredita za koje bi država garantovala treba ograničiti na 300.000€, kako bi se omogućilo što većem broju privrednih subjekata da dođu do neophodnih sredstava;
 - Odobravanje kredita u iznosu većem od 300.000€ treba usloviti odobrenjem istog od strane Vlade CG ili resornog ministarstva;
 - Pravo na kredite pod navedenim uslovima obezbijediti privrednim subjektima koji su imali pad prihoda od 30% i više u odnosu na 2019. godinu;
 - U okviru opisanog aranžmana sa IRF i poslovnim bankama, Vlada i CBCG treba unaprijed, precizno da definišu uslove: jedinstvenu kamatnu stopu za sve banke (koja mora biti fiksna i ne veća od kamate kojom se država zadužila), grejs period (minimum 12 mjeseci), rok otplate (minimum 36 mjeseci).
2. Preduzetnicima i kompanijama kojima je usljed epidemije i privremenih mjera NKT-a opao prihod u odnosu na 2019. godinu za 30% ili više, obezbijediti subvenciju 100% minimalne zarade zaposlenih do 1. aprila 2021. godine, odnosno i dalje – zavisno od epidemiološke situacije i poboljšanja uslova poslovanja.
3. Obezbijediti subvencije za nabavku fiskalnih uređaja i opreme privrednim subjektima koji će postojeće poreske registar kase morati da zamijene u skladu sa zahtjevima novog zakonskog rješenja (procjena je da će oko 30.000 poreskih registar kasa biti van upotrebe jer ne postoji mogućnost prilagođavanja, što predstavlja veliko opterećenje - naročito preduzetnicima, mikro i malim preduzećima).
4. Obezbijediti odloženo plaćanje carine i PDV-a pri uvozu na 90 dana, i da to bude kontinuirana mjera u ciklusima, do normalizacije privrednih i novčanih tokova.
5. Izvršiti hitne izmjene Zakona o porezu na dodatu vrijednost.
 - Povećanje iznosa od 18.000€ ostvarenog prometa kao uslova za obaveznu PDV registraciju na (najmanje) 30.000€. Najveću korist od povećanja ovog praga imali bi preduzetnici i mikro preduzeća koji se trenutno nalaze u najtežoj situaciji što se tiče opstanka poslovanja. Danom ulaska u PDV sistem, njihova roba i usluge postaju

skuplje za 21%, ulaze u vrlo zahtjevnu i neizvjesnu tržišnu utakmicu sa velikim privrednim subjektima i najveći broj njih ubrzo zapada u poslovne probleme i nelikvidnost. Ovi problemi egzistiraju od ranije, a dodatno su izraženi u novonastalim okolnostima;

- Uvođenje mogućnosti plaćanja PDV-a po naplaćenju realizaciji za određene kategorije poreskih obveznika. I ovakva izmjena zakona bi predstavljala poseban vid “podrške” i olakšanje poslovanja malim privrednim subjektima (budući da, između ostalog, podrazumijeva i definisanje maksimalnog iznosa ostvarenog prometa kao uslova za odobravanje ovakvog sistema plaćanja PDV-a);

6. Izmijeniti i dopuniti Zakon o radu ili donijeti poseban zakon o uređenju radnih odnosa u okolnostima izazvanim epidemijom COVID-19, kojim bi se posebno tretirala pojedina pitanja koja su se izdvojila kao sporna za vrijeme poslovanja u nastalim okolnostima (konkretni predlozi sa obrazloženjem dati su u nastavku dokumenta).

B – Mjere koje je neophodno preduzeti u što kraćem roku

- IRF da izvrši korekciju i smanjenje kamatnih stopa za postojeće zajmove u odnosu na stepen ugroženosti konkretnog privrednog subjekta i da izvrši izmjene kriterijuma za dodjelu kredita radi veće obuhvatnosti privrednih subjekata (po djelatnostima) za odobravanje kredita.
- Obezbijediti odlaganje rokova za plaćanje dospjelih poreskih obaveza po osnovu svih vrsta poreza i za 2021. godinu (uključujući i sve pripadajuće doprinose na lična primanja nastala od dana stupanja na snagu privremenih mjera) uz mogućnost plaćanja u minimum 24 rate.
- Obezbijediti da se uredno izmirenje obaveza odloženih u skladu sa Uredbom o uslovima za odlaganje naplate dospjelih poreskih i neporeskih potraživanja, smatraju redovnim izmirenjem obaveza u smislu ostvarivanja prava na refundaciju naknade zarada kod Fonda za zdravstveno osiguranje i Centra za socijalni rad.
- Izvršiti smanjenje lokalnih komunalnih taksi, naknada za korišćenje puta za pristup komercijalnim objektima i obaveze po osnovu poreza na nepokretnost u vlasništvu privrednih subjekta, te sve obveznike osloboditi plaćanja članskog doprinosa turističkim organizacijama – za 2020. godinu, uz umanjenje i za 2021. godinu.
- Obustaviti izvršenja prinudne naplate do kraja 2021. godine za lokalne komunalne takse, naknade i izvršene komunalne usluge.
- Preispitati troškove rada i pojedine stavke u vezi troškova zarada (pripadajući doprinosi) smanjiti do kraja 2021. godine.

Aktivnost od posebnog značaja i za privredu i zaposlene i državu

- **Eliminisanje sive ekonomije**

Osigurati da su svi nadležni državni organi, uz najveću pažnju i sve raspoložive kapacitete, u potpunosti posvećeni preduzimanju konkretnih mjera i aktivnosti na suzbijanju sive ekonomije.

Razmjere ove negativne pojave su na nedopustivo visokom nivou, pri čemu i zvanični podaci nadležnih organa pokazuju da ista ima trend rasta. Tolerisanje neregistrovanog rada od strane nadležnih organa i institucija izaziva opravdano i veliko nezadovoljstvo svih onih koji regularno obavljaju privrednu djelatnost a koji, i u nastalim okolnostima, nastoje da izmiruju poreske i druge obaveze. Posebno je važno hitno pristupiti izmjeni regulative kako bi se čitav segment prometa proizvoda i usluga, koji se van regularnih tokova vrši putem interneta, društvenih mreža i slično, uveo u legalne tokove, a čime bi se smanjila nelojalna konkurencija privredi i povećali budžetski prihodi države.

Dopuna za mjeru br. 6 (iz sekcije “A – Urgentne mjere”)

U nastavku slijedi dodatno pojašnjenje UPCG u vezi mjere koja predviđa izmjene i dopune Zakona o radu, odnosno donošenje posebnog zakona o uređenju radnih odnosa u okolnostima izazvanim epidemijom COVID-19:

- U novonastalim okolnostima, potrebno je fleksibilnije urediti **rad od kuće**, tako što će se predvidjeti da poslodavac (nakon konsultacija sa zaposlenima) može jednostrano donijeti odluku o uvođenju rada od kuće. To bi podrazumevalo da svojim aktom uredi sva ona pitanja koja su sada isključivo predmet ugovora o radu, kao što su: način organizovanja rada; uslovi rada i vršenje nadzora nad radom; upotreba sopstvenih sredstava za rad i naknada troškova za njihovu upotrebu itd. Smatramo da bi ovakav vid uređenja bio ključan za one firme u kojima se kombinuje rad u kancelariji i rad od kuće. Takođe, brisati obavezu obavještanja Inspekcije rada za ove prilike;
- U vremenskom trajanju važenja odluke o proglašenju epidemije, trebalo bi omogućiti poslodavcu da svojim aktom prilagodi proces rada i uvede **nepuno radno vrijeme**. Tim aktom bi bio uređen iznos zarada srazmjerno umanjen u odnosu na prvobitno ugovorene zarade zaposlenog, bez obaveze izmjene akta o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i aneksiranja ugovora o radu, već kao njegov dodatak;
- Na drugačiji način urediti pravo na naknadu zarade **zbog prekida rada** do kojeg je došlo u ovim vanrednim situacijama (zbog zabranjenog ili ograničenog rada tj. poslovanja), tako što će se iznos od 60% smanjiti na 50% i na precizniji način urediti osnov za utvrđivanje naknade. S tim u vezi, propisati da prosječnu zaradu za prethodno polugodište čine

osnovna zarada, posebni dio zarade i minuli rad. Takođe, urediti da se ova naknada može isplaćivati najduže 8 mjeseci (umesto sadašnja 4 mjeseca) u toku kalendarske godine;

- Predvidjeti mogućnost **drugačijeg uređenja i trajanja radnog vremena** za vrijeme trajanja epidemije, na način da se poslodavcima olakša donošenje odluke o rasporedu ili promjeni rasporeda radnog vremena, a čije neophodne promjene iziskuju trenutna nesigurnost i česte izmjene privremenih mjera i naredbi izdatih od strane Ministarstva zdravlja u cilju zaštite javnog zdravlja i usporavanja širenja korona virusa;
- Umanjiti iznos **otpremnine** za 30% **za slučajeve prestanka potrebe za radom zaposlenih** do kojeg je došlo za vrijeme važenja odluke o proglašenju epidemije na teritoriji Crne Gore;
- Predvidjeti da **rješenje sanitarnog inspektora** o određivanju mjere karantina, odnosno samoizolacije istovremeno **predstavlja i izveštaj o privremenoj spriječenosti za rad**. Takođe, obezbijediti **refundaciju naknade zarada** za odsustvo sa rada po tom osnovu – od prvog dana spriječenosti za rad do povratka na posao;
- Za slučaj otkazivanja ugovora o radu **zbog prestanka potrebe za radom zaposlenih** predvidjeti da poslodavac nije u obavezi **poštovati otkazni rok od 30 dana**;
- Za vrijeme trajanja epidemije, predvideti mogućnost **suspenzije primjene kolektivnih ugovora** i postizanja dogovora poslodavca i zaposlenih o drugačijem uređenju materijalnih prava zaposlenih.

UPCG je ponosna na crnogorsku biznis zajednicu koja je i u ovom teškom periodu dokazala visok stepen društvene odgovornosti – i kroz svoje poslovne odluke i direktne donacije usmjerene za borbu protiv korona virusa. Zato je veoma važno pružiti joj očekivanu podršku, uz jasne smjernice o pomoći na koju i u narednom periodu može da računa. Odgovornim odlukama koje ćemo kao društvo donijeti, zavisice i budućnost naše privrede i generacija koje dolaze.

Svjesni izazova te vrste, u UPCG ostajemo posvećeni zajedništvu ključnih partnera - Vlade, sindikata i poslodavaca, spremni da u dobrom duhu socijalnog dijaloga i tripartizma pružimo svoju maksimalnu podršku i aktivno doprinesemo postizanju opšteg društvenog konsenzusa oko svih pitanja koja uključuju nacionalni interes, a podrazumijevaju donošenje odluka koje mogu obezbijediti kontinuitet poslovanja, sigurnost prihoda i očuvanje radnih mjesta.

UNIJA POSLODAVACA CRNE GORE UPCG

Cetinjski put 36

81 000 Podgorica, Crna Gora

T: +382 20 209 250

F: +382 20 209 251

E: office@poslodavci.org

www.poslodavci.org